

Egyetemi doktori (PhD) értekezés tézisei

A társadalmi nem és társadalmi távolság hatásai a magyar egyetemi hallgatók verbális egyet nem értésének kifejezésére

Koczogh Helga Vanda

Témavezető: Dr. Furkó Bálint Péter

DEBRECENI EGYETEM

Nyelvtudományok Doktori Iskola

Debrecen, 2012

I. Az értekezés célkitűzése, a téma körülhatárolása

Az értekezés célja az egyet nem értés, szűkebben a mindennapi interakciókban megjelenő verbális egyet nem értés szociopragmatikai vizsgálata a Debreceni Egyetem hallgatóinak körében. Az egyet nem értéssel foglalkozó eddigi tanulmányok túlnyomórészt az angol nyelvre koncentráltak (pl. Goodwin, 1983; Harris, 2001) és a hatalmi viszonyok (pl. Kakavá, 1995; Liu, 2004; Locher, 2004) valamint az egyet nem értés súlyának (pl. Rees-Miller, 2000) befolyását vették górcső alá. Az egyet nem értés és társadalmi nem (gender) viszonyát vizsgáló kutatások pedig főként azonos nemű beszélők szóbeli interakcióját elemezték (pl. Coates, 1989; Pilkington, 1992). Kutatási hiány mutatkozik az egyet nem értés funkcionális megközelítésében is, hiszen a releváns szakirodalomban található taxonómiák többsége a nyelvi formákat emeli a középpontba, figyelmen kívül hagyva a funkcionális aspektust. Saját munkámban arra keresem a választ, hogy milyen hatást gyakorol a társadalmi nem és a szociális távolság az egyet nem értés verbális kifejezésére és az egyet nem értési stratégiák alkalmazására. Célom az egyet nem értés konkrét nyelvi megvalósulásainak és a mögöttük húzódó stratégiák feltérképezése.

Disszertációm elején az egyet nem értés eddigi definícióinak kritikus szemmel való áttekintése után magam is kísérletet teszek a verbális egyet nem értés definiálására. Verbális egyet nem értés alatt egy olyan a beszélő hitét vagy meggyőződését kifejező beszédcselekvést értek, melynek propozicionális tartalma vagy illokúciós ereje részben vagy teljesen ellentmond az előző beszélő megnyilvánulása propozíciós tartalmának vagy illokúciós erejének. Ezután a beszédaktus-elmélet (Searle, 1969), az udvariasság- (pl. Brown és Levinson, 1987; Fraser, 1990; Locher és Watts, 2005) és udvariatlanság-elméletek (Austin, 1990; Culpeper, 1996; Lachenicht, 1980) keretében vizsgálom az egyet nem értés jelenségét. A korai udvariasság-elméletek nézőpontja szerint az egyet nem értés nem preferált aktus, hiszen fenyegetést jelent a hallgató közelítő arcára nézve és veszélyezteti a beszélő és a hallgató közötti harmóniát. Az ellentmondás a beszédpartner tartózkodó arcára is fenyegetést jelent, hiszen a beszélő egy olyan állásponttal „terheli meg” a hallgatót, amely eltér annak véleményétől. Ezért a korai udvariassági elméletek egyik sarkalatos pontja az egyetértésre, konszenzusra való törekvés. Fontos azonban kiemelni azt, hogy az egyet nem értés arcvédő cselekedet is egyben, mivel az a beszélő saját nézőpontjának megvédésére irányuló eszköz is lehet. A posztmodern udvariasság-elméletek (pl. Locher, 2004; Watts, 2003) azonban cáfolják, hogy bármely beszédaktus inherensen udvariatlan/arcfenyegető és diskurzus alapú szemléletük felhívja a figyelmet a kontextus jelentőségére.

Disszertációmban hangsúlyt kapnak a kontextuális tényezők (pl. műfaj; csoportnorma; téma; kultúra; beszélő kora, neme; beszélők viszonya és társadalmi távolsága) annak megítélésében, hogy az egyet nem értés preferált, udvarias vagy nem preferált, udvariatlan-e az adott szituációban. Az egyet nem értés pozitív vagy negatív megítélése erős kultúra specifikusságot mutat. Bizonyos kulturális közegben (pl. zsidók, görögök, spanyolok) a verbális konfrontáció elfogadott, megengedett és elvárt társadalmi gyakorlat, míg más kultúrákban (pl. kínai, japán, koreai) a potenciális disszonancia elkerülése a norma. Az egyet nem értés szerves részét képezi a bírósági tárgyalásoknak, politikai vitáknak, parlamenti közvetítéseknek, bizonyos online fórumoknak; ezekben az interakciókban az ellentmondás teljesen elfogadott, hiszen a saját (őszinte) vélemény kinyilvánítása jelentős szerepet kap.

Értekezésemben a preferencia kérdéskörét strukturális szemszögből is bemutatom Sacks (1973), Kotthoff (1993) és Pomerantz (1984) munkái nyomán. Az említett kutatók a konverzáció elemzés keretein belül vizsgálják a preferenciaviszonyok hatását az egyet nem értés kifejezésére. Az egyet nem értést nem preferált aktusként kezelik, hiszen az sokszor csak késleltetve, a megnyilatkozás vége felé jelenik meg, míg az egyetértés többnyire már a beszédlépés legelején szerepel. Az ellentmondás az egyetértéshez képest szerkezetileg összetettebb (nagyobb szünetek, hezitáció, ismétlés jellemzi) és hosszabb is, mely szintén arra utal, hogy az egyet nem értés nem preferált beszédcselekvés, így a beszélők törekednek annak megjelenését késleltetni.

A disszertáció elméleti részének utolsó fele az egyet nem értéssel foglalkozó jelentősebb empirikus kutatásokat mutatja be, kiemelve azok előnyeit és hiányosságait. A fejezet zárásaként a szakirodalomban megjelenő egyet nem értés kifejezésének taxonómiáit ismertetem (pl. Bándli, 2009; Rees-Miller, 2000; Scott, 2002) és kritikai szemszögből vizsgálom. Ezen taxonómiák képezik saját osztályozásom alapját, melyet az empirikus elemzés alapján hoztam létre.

Értekezésem harmadik fejezetében részletesen ismertetem empirikus kutatásomat, melyben a következő kérdésekre keresem a választ:

- 1 Hogyan fejezik ki a magyar egyetemi hallgatók verbális egyet nem értésüket?
  - 1.1 Milyen egyet nem értési stratégiákat használnak?
- 2 Fellelhetők-e kvalitatív és/vagy kvantitatív különbségek az egyet nem értés verbális kifejezésében a társadalmi nem tükrében? Amennyiben igen, melyek ezek?
  - 2.1 Hatással van-e a beszélő neme az egyet nem értés verbális kifejezésére a kutatásban részt vevő magyar egyetemi hallgatók körében? Amennyiben igen, milyen módon?

- 2.2 Vannak-e kvalitatív különbségek (pl. tompítás vagy fokozás) az egyet nem értés verbális kifejezésében a beszélő neme függvényében? Amennyiben igen, melyek ezek?
- 2.3 Befolyásolja-e a beszélő neme az általa használt egyet nem értési stratégiákat? Amennyiben igen, milyen módon?
- 3 Vannak-e kvalitatív és/vagy kvantitatív különbségek az egyet nem értés verbális kifejezésében a beszélők társadalmi távolságának tükrében?
- 3.1 Fellelhetők-e különbségek az egyet nem értés verbális kifejezésének gyakoriságában a kutatásban résztvevő magyar egyetemi hallgatók társadalmi távolságának függvényében? Amennyiben igen, melyek ezek?
- 3.2 Vannak-e kvalitatív különbségek (pl. tompítás vagy fokozás) az egyet nem értés verbális kifejezésében a résztvevők társadalmi távolsága tükrében? Amennyiben igen, melyek ezek?
- 3.3 Befolyásolja-e a beszélők társadalmi távolsága az általuk használt egyet nem értési stratégiákat? Amennyiben igen, milyen módon?

II. Az alkalmazott módszerek vázolósa

Empirikus kutatásomban a Debreceni Egyetem hallgatóinak vegyes nemű (1 férfi, 1 nő) diádjában vizsgálom az egyet nem értés verbális kifejezését a beszélők neme és társadalmi távolsága függvényében. Vizsgálatom kiindulópontjaként a releváns szakirodalom alapján az alábbi hipotéziseket állítottam fel kutatási kérdéseim megválaszolására¹:

- 2 A magyar egyetemista hallgatók egyet nem értésének verbális kifejezésében a beszélő neme egyaránt eredményez kvalitatív és kvantitatív különbségeket.
- 2.1 A női hallgatók ritkábban fejezik ki egyet nem értésüket férfi társaiknál.
- 2.2 A kutatásban részt vevő hölgyek hajlamosabbak több tompított és kevesebb fokozott egyet nem értést használni, mint a férfiak.

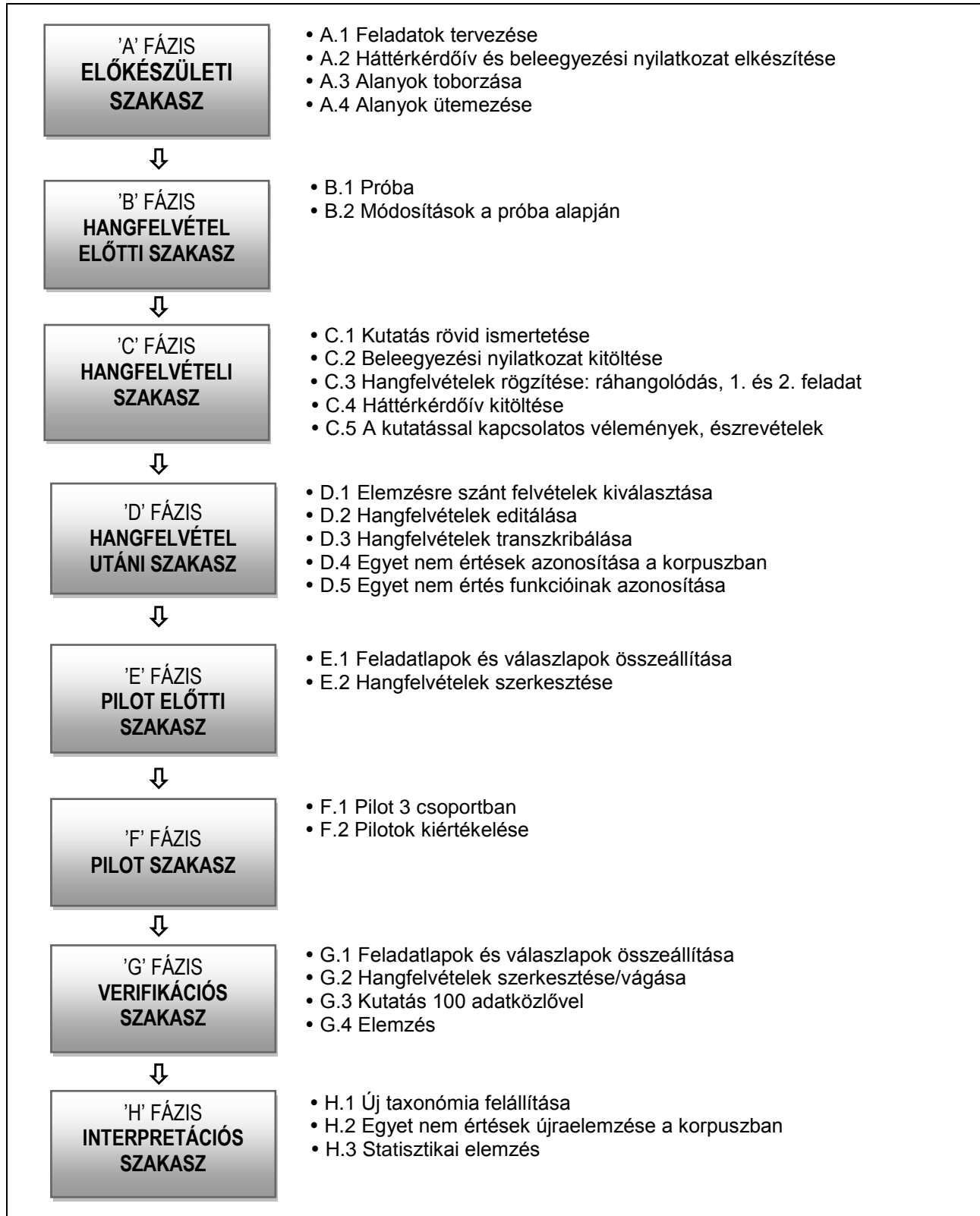
¹ Az első kutatási kérdésre nem állítottam fel hipotéziseket, hiszen tudomásom szerint a magyar nyelvben, Bándli (2009) kutatásától eltekintve, még nem vizsgálták specifikusan az egyet nem értés kifejezését.

- 2.3 A női egyetemi hallgatók szívesebben élnek kevésbé arcfenyegető, indirekt stratégiákkal egyet nem értésük kifejezésekor, míg a férfi hallgatók hajlamosak több explicit egyet nem értési stratégiát alkalmazni.
- 3 A beszélők társadalmi távolsága kvalitatív és kvantitatív különbségeket egyaránt eredményez a magyar egyetemi hallgatók egyet nem értésének verbális kifejezése során.
- 3.1 A beszélők közötti társadalmi távolság csökkenésével az egyet nem értések száma nő.
- 3.2 A *testvérekhez* és a *párkapcsolatban lévők*hez viszonyítva az *idegenek* hajlamosabbak több tompított, kevesebb módosítatlan és még kevesebb fokozott egyet nem értést használni.
- 3.3 Az *idegenek* arányaiban kevesebb direkt és több indirekt egyet nem értési stratégiát használnak, mint a *testvérek* és a *párkapcsolatban lévők*.

Empirikus kutatásom több lépcsős, melynek nyolc fázisát és az azokat alkotó lépéseket a következő oldalon található Kutatási folyamatábra illusztrálja. Céloom minél autentikusabb minta gyűjtése volt, így a verbális egyet nem értést egyetemi hallgatók szemtől szembeni interakcióiban vizsgáltam, mely során férfi-női párosok társalogtak vitát generáló állításokról és egy szerelmi háromszögről szóló történet szereplőiről. A beszélgetések hangrögzítésre kerültek és háttérteszteteket is kitöltöttek az alanyok, melyben szociális háttérükre és egymáshoz való viszonyukra irányuló kérdések szerepeltek. Az adatok szűrése után végül 30 egyetemi hallgató összesen 444 percnyi feladatorientált beszélgetése került transzkribálásra (68 193 szó) és elemzésre.

Az így kapott korpuszból kigyűjtöttem az egyet nem értést tartalmazó megnyilatkozásokat és a szakirodalom alapján felállítottam kezdeti osztályozási rendszeremet, melyet előbb 30, majd 100 adatközlő vélekedése alapján tökéletesítettem. Az elmélet és az adatok közötti folyamatos oda-visszacsatolás eredményeként jött létre a végleges (metaelméleti) modell (vö. Kertész és Rákosi, 2008, 2012), mely teljes képet ad az egyet nem értés kifejezésének eszközeiről a magyar nyelvben. Az eredmények statisztikai értékeléséhez a leíró statisztikai eljárások mellett a Pearson-féle khí-négyzet próbát és *t*-próbákat használtam.

Kutatási folyamatábra

Disszertációmiban megállapításra került, hogy bizonyos prozódiai jellemzők (különösen az intonáció) kiemelt jelentőséggel bírnak az egyet nem értés kifejezésében, hiszen mint ahogy azt Edstrom (2004: 1505) is hangsúlyozza, bizonyos esetekben az egyet nem értést inkább az intonáció, semmint a lexikális elemek fejezik ki. Ezen megfontolásból az egyet nem értés kifejezésére használt stratégiák azonosítását a megnyilatkozások akusztikai elemzésének segítségével végeztem el. Az intonáció bejelölését a példákon a Praat 5.3.22 beszédfeldolgozó program valamint a Prosogram (v2.8) elemzése alapján készítettem el.

III. Az eredmények tézisszerű felsorolása

Kutatásomban az alábbi eredményekre jutottam, melyek válaszul szolgálnak az azonos számú vizsgálati kérdésekre is:

- 1 A kutatásomban résztvevő egyetemi hallgatók egyet nem értésüket egyetlen stratégiával (67%)² vagy stratégiakombinációk (33%) alkalmazásával³ juttatták kifejezésre. Az egyet nem értések 7,8%-át előszekvencia vezette be hezitálás, egyetértés, figyelemfelkeltés vagy metakommunikációs funkcióval. Az egyet nem értés pragmatikai erejét a vizsgálati alanyok tetszés szerint az alábbi eszközökkel és nyelvi/lexikai elemekkel tompították (28,2%) vagy fokozták (37,1%):

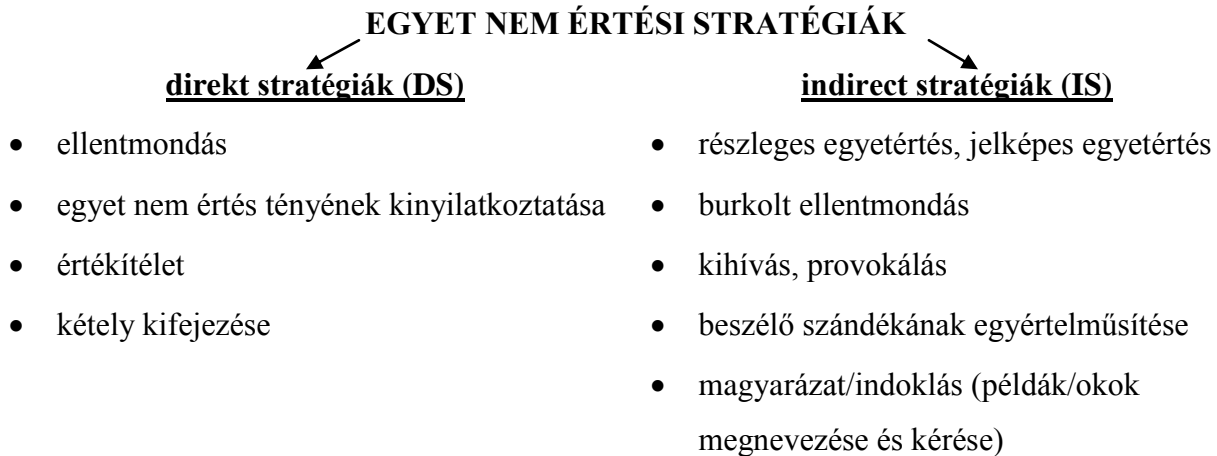
Pragmatikai erő módosítók (PFM)	
Tompító eszközök és elemek (TOMPÍTÓK)	Fokozó eszközök és elemek (FOKOZÓK)
humor	irónia/szarkazmus
finomítók	erősítők
személytelenítő szerkezet	indulatszavak, hümmögés
utókérdés	verbális tükrözés, (részleges) ismétlés
feltételes mód	retorikai kérdés
becézés	utókérdés

Az egyet nem értések 34,7%-ban a beszélők semmilyen PFM-t sem alkalmaztak, megnyilatkozásuk homlokzathfenyegető mivoltát sem enyhíteni sem erősíteni nem kívánták.

² szimpla egyet nem értés

³ komplex egyet nem értés

1.1 Az egyet nem értés kifejezési módjának feltérképezése során az alábbi direkt és indirekt egyet nem értési stratégiákat azonosítottam:

A felsorolt egyet nem értési stratégiák közül az *egyet nem értés tényének kinyilatkoztatása* valamint a *beszélő szándékának egyértelműsítése* az eddigi szakirodalomban nem szerepel. Az adatok fényében megállapítottam, hogy a felsorolt egyet nem értési stratégiák közül a három legtöbbször használt az *ellentmondás*, a *magyarázat/indoklás*, illetve a *kétely kifejezése* voltak. A leggyakrabban alkalmazott stratégiakombinációknak pedig az alábbiak bizonyultak: *részleges egyetértés + magyarázat/indoklás*, *ellentmondás + magyarázat/indoklás*, *részleges egyetértés + ellentmondás*. A kutatásban résztvevő egyetemi hallgatók stratégiahasználatáról megállapíthatjuk, hogy egyet nem értésük kifejezésre juttatásához direkt és indirekt stratégiákat egyaránt használtak. Az a tény azonban, hogy a legpreferáltabb stratégia az *ellentmondás* volt arra utal, hogy bizonyos helyzetekben a beszélő igénye saját arcának fenntartására és álláspontja megvédésére nagyobb, mint a beszédpartner arcának megóvása.

2 Vizsgálatom mindenekelőtt rávilágított arra, hogy a beszélő neme nagymértékben befolyásolja az egyet nem értés kifejezésének gyakoriságát és nyelvi megvalósulási formáját egyaránt.

2.1 A releváns szakirodalom alapján alkotott azon feltevés, hogy a nők kevesebbszer nyilatkoztatják ki egyet nem értésüket, mint a férfiak nem nyert megerősítést. A kutatásban

részt vevő női hallgatók sokkal többször (0,96 előfordulás/100 szó) adtak hangot ellenvéleményüknek, mint férfi társaik (0,6 előfordulás/100 szó), bár ez a különbség nem bizonyult statisztikailag szignifikánsnak.

2.2 Előzetes feltételezésemmel szemben, a beszélő neme nem befolyásolta a PFM-ek használatát. A férfiak és a nők is hasonló arányban alkalmaztak fokozott, tompított és módosítatlan egyet nem értést; a kisebb eltérések nem bírnak statisztikai jelentőséggel. A PFM-ek alkalmazásának és a beszélő nemének kapcsolatára irányuló vizsgálat egyértelműen cáfolja Guiller és Durndell (2006) azon állítását miszerint a hölgyek ritkán erősítik egyet nem értésük pragmatikai erejét.

2.3 A férfi és női hallgatók stratégiaválasztását érintő adatokat összevetve azt tapasztaltam, hogy mindkét nem az *ellentmondás* és a *magyarázat/indoklás* stratégiákat alkalmazta leggyakrabban, a harmadik legkedveltebb egyet nem értési stratégia azonban különböző volt a férfiak és a nők esetében: míg a férfiak a kétely *kifejezését* preferálták, a nők inkább a *részleges egyet nem értést* részesítették előnyben. Egy érdekes eredménye a kutatásnak az, hogy a *beszélő szándékának egyértelműsítése* stratégiát kizárólag a női hallgatók használták, bár az ilyen egyet nem értések száma elenyésző volt a korpuszban. Általánosságban az figyelhető meg, hogy a hölgyek arányaiban több direkt stratégiát alkalmaztak egyet nem értésük kifejezésére, mint a férfiak, azonban a különbségek nem bizonyultak statisztikailag szignifikánsnak. A komplex egyetértésekben a nők több DS+DS illetve IS+DS és kevesebb IS+IS valamint DS+IS stratégia kombinációkat alkalmaztak, mely eltérés statisztikai jelentőséggel bír.

Az egyetlen stratégia használatával kifejezett véleménykülönbség, illetve a stratégialáncok első stratégiájának vizsgálatakor eltérő eredmény mutatkozott a két nem viszonylatában. A férfiak és a nők által preferált stratégiák az *ellentmondás* és a *részleges egyetértés, jelképes egyetértés* voltak, azonban statisztikailag jelentős eltérést mértem azok (és egyéb stratégiák, pl. *burkolt ellentmondás, kétely kifejezése*) használatában. A férfi hallgatók arányaiban sokkal több *ellentmondást* és jóval kevesebb *részleges egyetértést, jelképes egyetértést* alkalmaztak, mint a női hallgatók. A stratégialáncok második elemének használatában mutatkozó nemi különbségek szintén szignifikánsnak bizonyultak statisztikailag.

A fenti eredmények tehát nem igazolják azon feltevésemet, hogy a női hallgatók kevesebbszer és indirektebben fejezik ki egyet nem értésüket a férfi hallgatóknál. Az

eredmények ezen alakulásához hozzájárulhat a közeg (ahol elvárt és jutalmazott képesség az érvelés) és a kutatásban résztvevő hallgatók (argumentatív) személyisége is.

- 3 A nemhez hasonlóan a beszélők társadalmi távolsága is nagymértékben befolyásolta az egyet nem értés gyakoriságát és kifejezésre juttatásának módját kutatásomban.
- 3.1 A beszélők közötti társadalmi távolság és a verbális egyet nem értés gyakorisága egymással fordítottan arányos, azaz a növekvő társadalmi távolsággal a véleménykülönbség kinyilatkoztatásának gyakorisága csökken. Kutatásomban részt vevő *testvérek és párkapcsolatban lévők* kétszer annyiszor fejezték ki egyet nem értésüket, mint az *idegenek*. Ez alátámasztja előzetes feltételezésemet, mely szerint az egymáshoz közel álló felek gyakrabban vállalják fel egyet nem értésüket, hiszen az ő kapcsolatukban az őszinteség fontos szerepet játszik és a köztük lévő viszony elég erős ahhoz, hogy „kibírja” ezeket az arcfenyegető megnyilvánulásokat.
- 3.2 A beszélők társadalmi távolsága és a PFM-ek használata közötti kapcsolat elemzése csak részben erősítette meg hipotézisemet, hiszen az *idegenek* kevesebb fokozott, de több módosítatlan és szinte ugyanannyi tompított egyet nem értést használtak, mint a szociális távolságot mérő skála másik végén álló *testvérek és párkapcsolatban lévők*. A két csoport PFM használatában azonban a statisztikai elemzés nem mutatott szignifikánsnak mondható eltérést.
- 3.3 A társadalmi távolság és a stratégiaválasztás összefüggését elemezve azt tapasztaltam, hogy a szimpla egyet nem értésekben a *testvérek és párkapcsolatban élők* szignifikánsan több direkt egyet nem értést fejeztek ki, mint az *idegenek*, alátámasztva Brown és Levinson (1987) elméletét. Az egyes stratégiákra fókuszálva, összességében az állapítható meg, hogy az *idegenek* kevesebb *részleges egyetértést, jelképes egyetértést; ellentmondást és kihívást, provokálást*, de több *magyarázatot/indoklást; az egyet nem értés tényének kijelentését; kétely kifejezését és értékítéletet* használtak ellenvéleményük kifejezésére, mint a *testvérek és párkapcsolatban lévők*. A korábbi kutatásokhoz képest új megállapításként említhetjük azt is, hogy a *beszélő szándékának egyértelműsítése* stratégiát kizárólag a *testvérek és a párkapcsolatban lévők* alkalmazták. A stratégialáncok közül az *idegenek* a *részleges egyetértés + magyarázat/indoklás*, illetve az *ellentmondás + magyarázat/indoklás* kombinációkat preferálták. A másik szociális kategória képviselői is ezeket a stratégiakombinációkat használták a leggyakrabban, de fordított sorrendben. A statisztikai

elemzés értéke épphogy meghaladta a kritikus .05 értéket ($p=.055$), így a társadalmi távolság és az egyet nem értési stratégia használata közötti összefüggés statisztikailag ugyan nem mondható jelentősnek, de mindenképpen jelzés értékkel bír.

A szimpla egyet nem értés illetve a komplex egyet nem értés első stratégiájának vizsgálatakor arra derült fény, hogy az *idegenek* egyet nem értésüket arányaiban többször fejezték ki a *magyarázat/indoklás*, *burkolt ellentmondás*, *egyet nem értés tényének kinyilatkoztatása*, illetve *kétely* kifejezése stratégiák alkalmazásával, mint a *testvérek és a párkapcsolatban lévők*. A statisztikai elemzés az egyet nem értés kifejezésére használt első vagy egyetlen stratégia és a beszélők társadalmi távolságának kapcsolatát rendkívül szignifikánsnak mutatta.

Összességében a társadalmi távolság egyet nem értési stratégiaválasztásra gyakorolt hatásáról az mondható el, hogy bár az esetek többségében a nagy társadalmi távolság és az indirekt stratégiák használata közötti kapcsolat beigazolódott, a nagyobb társadalmi távolság nem minden esetben garantálja az indirekt stratégiák iránti preferenciát. Az adatok fényében egyértelmű, hogy az *idegenek* arányaiban többször nyilvánítják ki egyet nem értésüket olyan direkt stratégiák alkalmazásával, mint például az *egyet nem értés tényének kifejezése* vagy az *értéktétele*. Ennek magyarázata lehet az, hogy bizonyos szituációkban a beszélők nagyobb jelentőséget fordítanak saját ellenvéleményük kifejezésre juttatásának és/vagy saját álláspontjuk megvédésének, mint a beszélőpartner arcának megóvásának. Mindebből egyértelműen következik, hogy kutatásom azon eredményei, melyek a társadalmi távolság és az egyet nem értés viszonyát hivatottak volt feltérképezni nem támasztják alá Wolfson (1988) 'bulge' elméletét, mely szerint a szociális távolságot mérő skála két végén elhelyezkedő csoportok hasonló nyelvi viselkedést produkálnak.

Az empirikus kutatás eredményeinek fényében értekezésem végén a verbális egyet nem értés kiindulási definíciója átgondolásra került és az alábbira módosult: a verbális egyet nem értés olyan szituált társas gyakorlat, melynek funkciója egy olyan vélemény (vagy meggyőződés) kifejezése, melynek propozicionális tartalma vagy illokúciós ereje (a beszélő szándéka szerint) részben vagy teljesen ellentmond egy azt megelőző (nem verbális) megnyilvánulás propozíciós tartalmának vagy illokúciós erejének.

IV. A tézisfűzetben hivatkozott források bibliográfiája

- Austin, J. P. M.: Politeness revisited – the dark side. In: Bell, A., Holmes, J. (eds.): *New Zealand Ways of Speaking English*. Clevedon & Philadelphia: Multilingual Matters, 1990, 277-293.
- Bándli, J. *Az egyet nem értés pragmatikája* (doktori disszertáció). Pécsi Egyetem, Pécs, Magyarország, 2009.
- Brown, P., Levinson, S.: *Politeness: Some Universals in Language Usage*. Cambridge: CUP, 1987.
- Coates, J.: Gossip Revisited: Language in All-Female Groups. In: Coates, J. (ed.): *Language and Gender: A Reader*. Oxford: OUP, 1989, 127-152.
- Culpeper, J.: Towards an anatomy of impoliteness. *Journal of Pragmatics* 25 (1996), 349-367.
- Edstrom, A.: Expressions of disagreement by Venezuelans in conversation: reconsidering the influence of culture. *Journal of Pragmatics* 36 (2004), 1499–1518.
- Fraser, B.: Perspectives on politeness. *Journal of Pragmatics* 14 (1990), 219-236.
- Goodwin, M. H.: Aggravated correction and disagreement in children’s conversations. *Journal of Pragmatics* 7 (1983), 657-677.
- Guiller, J., Durndell, A.: ‘I totally agree with you’: gender interactions in educational online discussion groups. *Journal of Computer Assisted Learning* 22 (2006), 368-381.
- Harris, S.: Being politically impolite: Extending politeness theory to adversarial political discourse. *Discourse and Society* 12(4) (2001), 451-472.
- Kakavá, C.: Directness and indirectness in professor-student interactions: The intersection of contextual and cultural constraints. *Georgetown University Round Table* (1995), 229-246.
- Kertész, A., Rákosi, Cs.: *Adatok és plauzibilis érvelés a nyelvészetben*. Debrecen: Kossuth Egyetemi Kiadó, 2008.
- Kertész, A., Rákosi, Cs.: *Data and Evidence in Linguistics: A Plausible Argumentation Model*. Cambridge: Cambridge University Press, 2012.
- Kotthoff, H.: Disagreement and concession in disputes: On the context sensitivity of preference structures. *Language in Society* 22 (1993), 193-216.
- Lachenicht, L. G.: Aggravating language: a study of abusive and insulting language. *International Journal of Human Communication* 13(4) (1980), 607-688.
- Liu, S.: *Pragmatic Strategies and Power Relations in Disagreement: Chinese Culture in Higher Education*. Boca Raton, FL: Universal Publishers, 2004.
- Locher, M.: *Power and Politeness in Action: Disagreements in Oral Communication*. Berlin: Mouton de Gruyter, 2004.
- Locher, M., Watts, R.: Politeness Theory and Relational Work. *Journal of Politeness Research* 1(1) (2005), 9–33.
- Pilkington, J.: ‘Don’t try and make out that I’m nice!’ The Different Strategies Women and Men Use when Gossiping. *Wellington Working Papers in Linguistics* 5 (1992), 37-60.
- Pomerantz, A.: Agreeing and disagreeing with assessments: some features of preferred/dispreferred turn shapes. In: Atkinson, M., Heritage, J. (eds.): *Structures of Social Action: Studies in Conversation Analysis*. Cambridge: CUP, 1984, 57-101.

- Rees-Miller, J.: Power, severity, and context in disagreement. *Journal of Pragmatics* 32 (2000), 1087-1111.
- Sacks, H.: The preference for agreement in natural conversation. Paper presented at the Linguistic Institute, Ann Arbor, Michigan, 1973.
- Searle, J.: *Speech acts: An essay in the philosophy of language*. Cambridge: CUP, 1969.
- Sifianou, M.: Disagreements, face and politeness. *Journal of Pragmatics* (2012), (in press) <http://dx.doi.org/10.1016/j.pragma.2012.03.009>
- Watts, R.: *Politeness*. New York: Cambridge University Press, 2003.
- Wolfson, N.: The bulge: A theory of speech behavior and social distance. In Fine, J. (ed.): *Second language discourse: A text book of current research*. Norwood, NJ: Ablex, 1988, 21-38.

V. A szerzőnek az értekezés tárgyából megjelent publikációi és előadásai

Publikációk:

Koczogh, Helga. 'The Role of Gender in Verbal Disagreement: A Study of Disagreement Strategies Employed by Hungarian Undergraduate Students', *Gender Studies* 11(1) (2012), 229-239.

Koczogh, Helga. 'Gender Differences in Disagreement Strategies in Hungarian', *California Linguistic Notes* 36(2) (2011), 1-19.

Koczogh, Helga és Furkó, Péter. 'Gender differences in the use of the discourse markers *you know* and *I mean*. "It's just like, dude, seriously, it's been a bad week, I mean, kind of thing."', *Argumentum* 7 (2011), 1-18.

Koczogh, Helga. 'Hungarian Perceptions of Gender Differences in English Conversations Revisited.' *The Round Table* 3 (2010), 1-17.

Koczogh, Helga. 'Verbal Superiority of Women?', *Argumentum* 5 (2009), 1-17.

Koczogh, Helga. 'Native speaker and non-native speaker discourse marker use. The use of discourse marker 'well'', *Argumentum* 3 (2007), 46-53.

Előadások:

Social Distance and Conflict Talk: An Empirical Study of Disagreements. *English Language and Literatures in English 2012* (ELLE 2012), Nagyvárad, Románia, 2012. szept. 14-15.

"Well, I don't think that's true" vs "that's bullshit": Gender Differences in the Use of Disagreement Strategies. *Summer School of Sociolinguistics 3*. Glasgow, Skócia, 2011. júl. 4-8.

The Role of Gender in Disagreement: a Study of Hungarian Disagreement Strategies. *British and American Studies. The 21th Annual International Conference*. Temesvár, Románia, 2011. máj. 19-21.

Gender Differences in Disagreement Strategies Employed by Hungarian Speakers. *Young Linguists' Meeting in Poznan 2010* (YLMP 2010), Poznan, Lengyelország, 2010. ápr. 23-25.

Hungarian Perceptions of Gender Differences in English Conversations Revisited. *3rd International Conference on "Central Europe and the English-Speaking World"* Nagyvárad, Románia, 2009. május 15-18.

Hungarian Perceptions of Gender Differences in English Conversations. *12th LingDok Konferencia*, Szeged, 2008. december 2-3.